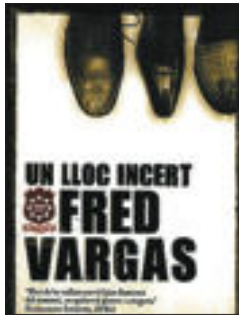

LA REBOTIGA

Un detectiu contra un vampir

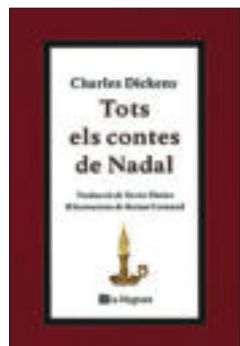
Hi ha qui encara creu en l'existència dels vampirs. Dues van explicar Fred Vargas (en realitat, Frédérique Audoin-Rouzeau, París, 1957) una història sobre ells i la considerada una de les grans renovadores del gènere negre va posar-la davant el seu detectiu Adamsberg. Caçadors de no morts serbis, nou parells de sabates amb els peus tallats dintre i un assassinat bestial en un xalet de París emmarquen la desena novel·la policíaca de l'autora. **Un lloc incert. Fred Vargas. Amsterdam Llibres. 326 pàgines. 20,90 euros**

Scroog & Co.

El senyor Scrooge, home sense ànima i encara més cruel perquè ho demostra a les festes de Nadal, és el personatge més conegut de la *Cançó de Nadal en prosa* de Charles Dickens. Apareguda el 1843, va ser tan popular que va

tapar els altres quatre relats nadalencs de l'autor fets entre 1843 i 1848. Per primer cop en català, el llibre els reuneix tots: *Les campanes, El grill de la llar, La batalla de la vida i L'home maleït que va pactar amb el seu fantasma*. Tota la iconografia emotiva de les festes blanques en una acurada edició que estre-

na col·lecció (L'embosta), amb traductor de luxe (Xavier Pàmies) i il·lustracions de Bernat Cormand. **Tots els contes de Nadal. Charles Dickens. La Magrana. 472 pàgines. 32 euros**

Miniatura Zweig

Quant dura l'amor? Pot aguantar-ho tot? No és a vegades fàcilment confós amb la passió més o menys fugissera? Aquestes preguntes es troben en la petita joia (ara, en butxaca) *El viatge al passat*, engarçades en la història de Ludwig, jove pobre que aconsegueix escalar socialment, secretament enamorat de l'esposa del seu ric protector, dona que li acabarà corresponent. Un inoportú trasllat d'ell a Mèxic i l'esclat de la Primera Guerra Mundial separarà els amants nou anys. Es retroben. Ni per l'un ni per l'altre no serà el mateix, malgrat que ho intentin. O no ho fan? **El viatge al passat. Stefan Zweig. Edicions de 1984. 106 pàgines. 9 euros**

Tota l'obra de Lluc

Acarats amb l'original grec, es presenta junta per primer cop l'obra de Lluc: l'*Evangelí* i el *Fets dels Apòstols*, des de mitjan segle II separats l'un de l'altre bé per l'*Evangelí de Joan*, bé per l'*Evangelí de Marc*. El professor emèrit de la facultat de teologia de Catalunya Josep Rius-Camps i la doctora anglesa en estudis bíblics Jenny Read-Heimerdinger són del parer que Lluc —hel·lenista d'Antioquia i de raça jueva— hauria acompanyat Pau en els seus viatges apostòlics. A més, l'obra presentaria una unitat formal (fóren adreçats a Teòfil) i de fons: demostrar que Jesús no

només era el Messies sinó Fill de Déu. Un rept editorial que ja ha cridat l'atenció a d'altres països. **Demostració a Teofil. Lluc. Edició a cura de Josep Rius-Camps i Jenny Read-Heimerdinger. Fragmenta Editorial. 737 pàgines. 34 euros**

Lletres

Mestres que encara són molt vius

JORDI GRÀCIA

Seductors, il·lustrats i visionaris. Sis personatges en temps adversos

Josep Maria Castellet

Edicions 62

253 pàgines. 22 euros

Alguns dels seus són encara dels nostres, i això fa d'en Josep Maria Castellet un supervivent estricto. No el faig més vell del que és (que ho és molt, perquè va néixer a Barcelona el 1926). El faig més savi perquè res no té massa importància ja, i les crispacions i els conflictes forts de fa trenta o quaranta o cinquanta anys han anat perdent estridència i agror. *Els escenaris de la memòria* va ser un llibre insòlit i literàriament poderós: tenia el gruix ètic i estilístic d'un esplèndid llibre de memòries i és l'obra literària d'un escriptor que neix amb aquell llibre, gens deutor de l'assagista anterior i poc lligat a models imperiosos de memorialista.

Hi ha més casos, no massa, d'autors d'una obra especialment valuosa —Oriol Bohigas, Carles Fontserè— abocada a la memòria i l'autobiografia, malgrat que els respectius autors han estat competents professionals per d'altres bandes. Castellet ho ha estat a l'assaig crític sobre literatura i ho ha estat com a editor. Potser per ambdues coses va trobar la forma original de la memòria quan va decidir seleccionar uns quants personatges històrics i amicals

—entre ells Ungaretti, Pasolini, Aranguren, Pla, Rodoreda, Paz o Gimferrer— per bastir la percepció ètica del passat i evocar estats antics de l'ànim. El llibre és del 1988 i després la fortuna va fer que retrobés entre papers un quadern inèdit, el *Diari de 1973*, publicat fa un parell d'anys i on torna a ser vivíssim el retrat d'un temps que sembla de fa mil anys, on un escriptor i editor català flirteja i es diverteix amb agents tòxics d'origen mesetari. Em pregunto sovint com llegeix l'independentisme cultural l'obra

‘Seductors...’ és un entrar i sortir, un xic viciós, sempre seductor, per 6 éssers admirables

assagística i memorialística d'alguns dels mestres d'ara, del mateix Castellet o de Gabriel Ferrater, quan posen sobre el paper actituds poroses, permeables, necessàriament al·lèrgiques al narcòtic de la terra i la proximitat, i ho dic perquè Castellet cita un fragment d'una carta extraordinària de Ferrater a Carlos Barral que hauria de fer pensar: “No m'és possible, dins una simple carta —escriu Ferrater— de precisar perfectament el que vull dir. Apuntaré només que tota forma de nacionalisme em sembla un fenomen molt perillós de

compassió d'un mateix i de compensació d'aquesta compassió, i que no vull mirar de massa prop coses d'aquestes (...) Com a català que sóc, m'he passat la vida abandonant estúpides barquetes de nacionalisme on m'exhortaven a afeerrar-me” (1965).

Seductors... és la continuació natural d'aquells *Escenaris de la memòria* vint anys més tard, i els seus protagonistes tenen a veure més amb les amistats històriques d'en Castellet que amb el que diu el

Allò de les petites grans històries

LLUÍS MUNTADA

Les edats perdudes

Judith Pujadó

Empúries

252 pàgines. 16 euros

Stefan Zweig, en un gènere híbrid a cavall entre la història i la biografia novel·lada, va relatar amb pinzellades magistrals la Conquesta de Bizanci o el minut universal de Waterloo. Flaubert va exposar el fris de tota una època només a partir de la descripció minuciosa de la gorra de Charles Bovary. La novel·la realista desplega els seus materials sota els dominis de dos pols: la narració dels moments estel·lars de la humanitat i els detalls minimalistes de la vida quotidiana.

Amb *Les edats perdudes*, Judith Pujadó (Barcelona, 1968) no només fa un salt qualitatiu en la seva trajectòria literària i presenta una de les millors novel·les publicades aquest any, sinó que també fusiona de manera admirable la història individual i la col·lecti-

va, materialitzant aquell propòsit narratiu que Carles Fages de Climent reivindicava com “la petita història, sense la qual no existiria la gran”. Estructurada en quatre parts, *Les edats perdudes* explota les principals potències de l'autora: una enorme capacitat introspectiva, l'habilitat impressionista de concentrar les pregoneses d'una època en uns pocs detalls altament il·lustratius, i el talent d'envigorar el realisme amb l'alè narratiu de la lírica.

En la primera part de la novel·la es resolen els trets identificadors de la protagonista, una nena que es diu Nora, que, a causa de l'accident mortal que han patit els seus pares, ha d'anar a viure amb la seva àvia, en un barri popular de la Barcelona de final dels 70. La segona part presenta la Nora en la seva edat madura, renunciant a la feina de fotoperiodista i assentant-se en l'enganyosa aparença de vida bucòlica d'un poblet de l'Empordà. La tercera i la quarta parts dilueixen la veu narradora de la protagonista per donar pas a

l'exposició dels fragments d'un diari de la seva àvia i al monòleg d'una dona ja molt gran.

Els avatars personals d'aquestes dues dones revelen les misèries d'una època i culminen el sentit general de la novel·la: expressar que la malura de les grans inèrcies històriques i socials s'abat sobre la vida concreta i individual de les persones i que, per tant, cap moviment històric no és una entelèquia vaporosa sinó una realitat palmària. “És aspre créixer contra el futur que altres han previst”, declara la veu narradora.

Alternant recursos expressius molt diversos (monòleg, oralitat, descripció, historiografia, diari...), relatada en primera persona i escrita amb un llenguatge detallista que assoleix una gran funcionalitat, *Les edats perdudes* expressa l'orfanat real d'uns personatges i exposa l'orfanat metafòric a què ens sotmeten els cops de la gran Història, ja escrita en majúscula. Les dificultats materials, la Guerra Civil,

Josep Maria Castellet (gairebé fora de la imatge, a l'esquerra) amb, entre d'altres, Carlos Barral (amb barret), Gabriel Ferrater (ulleres) i Giulio Einaudi, amb jersei, a Gammhart (Tunísia), el 1967.

ARXIU JOSEP MARIA CASTELLET

de l'activitat editorial de Seix Barral i els seus premis, del grup d'amics de la Barcelona negra i franquista on tots van néixer i créixer. Com impressiona llegir en directe, a través de les seves cartes, el Manuel Sacristán privat i astorat davant del món germànic. Tracta el seu capítol del famós viatge de conversió comunista i d'un d'anterior, més fascinant encara. I Alfonso Carlos Comín és el que resta i és una altra font

Comín és el personatge (cristianisme radical, mort prematura) que més turba l'autor

d'inquietud vist tot plegat des d'avui: s'endevina en el seu perfil un punt de martirologi cristià, alguna forma d'aquell deliri de redempció dels altres que usualment ho és en primer lloc d'un mateix. L'afecte de Castellet pel Comín és profund i gens circumstancial, i diria fins i tot que és el personatge —el seu cristianisme radical, la seva manera de (mal) resoldre contradiccions, la seva tenacitat, la seva mort prematura— que més pot turbar la pau d'esperit que sense la menor engruna de dubte, i amb tota la raó, gaudeix aquest vell savi de la tribu.

seu títol (tot i que val igual): *Seductors, il·lustrats i visionaris. Sis personatges en temps adversos*. No és tan bo com aquell primer de 1988, però és un entrar i sortir incessant, una mica viciós, i una mica morbós, i invariablement seductor, a les vides de mitja dotzena de personatges admirables i sobretot és un no deixar d'estar a prop d'un escèptic calculador i astut, rialler a la prosa com ho és al carrer, i mai disposat a fer passar per important i transcendent res que posi els ulls en blanc (o

els tanqui massa commogudament).

Em sembla un encert que l'últim sigui el capítol que comparteixen Terenci Moix i Enrique Líster (no sé qui patiria més si ho sabessin), un menjant-se l'espai de l'altre i tots dos de *protes* d'una aventura entretinguda, com ho són l'aventura on surt Joan Fuster (un premi, València, 1960, el gran Pere Quart de *Vacances pagades...*) i la més venturosa de les aventures, la que canalitzen aquí Barral i Ferrater. És a dir: la internacionalització, a través

ELS VOSTRES CLÀSSICS

El Riba de Josep Pla

JORDI LLOVET

Com que aquest any es celebra el cinquantenari de la mort de Carles Riba (1893-1959), i la setmana que ve l'Institut d'Estudis Catalans li dedica unes jornades carregades d'especialistes que saben a qui cal retre honor en aquest país tan oblidat de mena, dedicarem l'article d'avui a una qüestió que ja ens consta que no serà debatuda —perquè no n'hi ha per tant— en el transcurs de les dites jornades: la particular visió que Josep Pla va tenir de Carles Riba.

Riba és un valor tan enorme, d'un valor tan extraordinari quan s'agafa no precisament a la menuda —sigui en el context de les lletres catalanes del segle XX, sigui en el context que es vulgui—, un home tan sincerament catalanista com profundament cristià, que, sumant-hi el fet que gairebé cap català dels que alenen o alenaven no l'ha llegit o no hi ha entès un borrall, ja de la prosa ja dels versos, sempre s'ha tendit a parlar d'ell amb una perspectiva escatològica i, en el més suau des casos, hagiogràfica. Si no l'han fet sant, a hores d'ara, és perquè l'únic miracle que se li coneix va consistir a tenir quatre fills, un gendre i dues nores, i pujar-los amb un sou migrat tota la vida: sembla que aquest extrem no ha convençut mai el Vaticà, que troba que tenir una dotzena de fills és la cosa més lògica i natural del món, i la més lloable.

L'únic home de lletres contemporani de Carles Riba que en va parlar amb desimboltura, sense posar cara d'Àngelus, va ser Josep Pla. No és que un servidor tingui una devoció pietista pel grafòman de Palafrugell, però s'ha de reconèixer que, en determinades ocasions, ser de pagès i estar de tornada de gairebé tot us desencamina de La Voràgine i facilita un enfocament polièdric d'un personatge humà, massa humà, molt diferent dels que han practicat els membres de l'església ribiana, artífexs d'un encenser al qual sembla que no se li ha d'acabar mai ni les brases ni l'essència.

Pla ens ve a dir, en aquesta petita biografia de la sèrie *Homenots* (Ed. Destino, *Obra Completa*, vol. 11), que Riba va destacar de seguida, en el context pintoresc i xaró de la Barcelona encara amarada de les formes modernistes, com un home de seriosa professionalitat, sever en els seus judicis, exacte en les seves ob-

“Encara no tenim una biografia de tot Riba”

servacions, extenuant en les seves puntualitzacions erudites, gran professor, traductor insigne i autor d'un dels dos llibres més importants de tota la poesia catalana del segle, les *Elegies de Bierville*, essent l'altre *Nabi*, del seu respectat Josep Carner: “Riba es negà rodonament a entrar, des d'un principi, en aquests diversos viaranys del tradicionalisme pairalista. Com que no sentia gens de vocació per entrar en el martirologi d'aquest ofici i menys encara d'entrar-hi amb un aire rialler, tractà de resoldre aquest complicat problema: fer d'intel·lectual d'una manera perfectament normal deixant en absolut d'utilitzar l'adulació o el pintoresc... I, del pintoresc, el que potser menyspreava amb més fàstic era el xaronisme barceloní, que el treia de polleguera.”

Això no va evitar a Josep Pla esplaiar-se sobre altres aspectes de la persona de l'escriptor: ens assabenta que Riba era, de jove, petit, escanyolit, esblaimat i neulit; ens diu que tenia un rostre que “semblava una cara feta expressa per crispas-se —per produir, en un moment determinat, una sensació de vinagreta molt carregada, enormement carregada, de vinagre”; ens fa saber que ell, personalment, no va sentir mai cap fal·lera per posar els peus a la famosa i àulica tertúlia del pont de Vallcarca; comenta que a Riba li va costar molt desfer-se dels “entriquells” provinents d'Eugeni d'Ors, “perquè l'objectivitat obliga a dir que la seva obra en prosa d'aquella època està molt infeccionada de noucentisme i d'encarcament dorsia”, i que “potser l'única cosa que no se li mantenia en la gravetat general era la veu, que tenia lleugerament atenorada i era sempre susceptible de donar un espinguet vitriòlic i accidentat”. Això sí: Josep Pla acaba l'esbós de biografia amb una tria de poemes de l'autor que sembla feta per un comitè de savis i gent de lectura fina: el poema nº 13 del *Segon Llibre d'Estances*, la segona de les *Elegies de Bierville* —“Súnion! T'evocaré de lluny amb un cant d'alegria, | tu i el teu sol lleial, rei de la mar i del vent: | pel teu record, que em dreça, feliç de sal exaltada, | amb el teu marbre absolut, noble i antic jo com ell”—, i el poema nº 7 de *Salvatge cor*: “Vivim de mort, i no ens és grat; | morim d'amor, i no s'hi pensa”.

Damunt la pila d'apoteosis i ditirambes generada pels turiferaris que ja hem dit, i com s'agrairia l'edició d'una antologia d'anècdotes i *faits divers* a l'entorn d'aquesta gran figura de les nostres lletres! Això li donaria un aire més gentil, o més paradoxal, contradictori i tot, i faria Carles Riba, en la memòria dels que vindran, més tendre i passadora que no ho ha estat fins ara.

El 23-F és utilitzat per Pujadó per a expressar l'orfandat metafòrica a què ens sotmeten els cops de la gran Història.

les misèries morals de la postguerra, el Cop d'Estat del 23-F entès com a emblema d'una llarga cadena de balls de sabre, el gregarisme de l'actualitat i la revisió de la memòria històrica cristal·lit-

zen en uns personatges que, cadascun a la seva manera, han experimentat com els imperatius de la Història anul·laven les seves felicitats. Finalista com ha estat al recent Premi Llibreter 2009,

Les edats perdudes és un exemple de construcció narrativa i d'aferrissada vindicació de la individualitat. La individualitat, punt de partida i destí de tot projecte històric que vulgui ser digne.